

УДК 327(520):314.15-054.73

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-2-5>**Микола КУЛІНІЧ,***orcid.org/0009-0007-8396-1462**Надзвичайний і Повноважний Посол,**кандидат історичних наук,**професор кафедри міжнародних відносин**Київського столичного університету імені Бориса Грінченка**(Київ, Україна) m.kulinich@kubg.edu.ua***Галина САГАН,***orcid.org/0000-0001-8301-849X**доктор історичних наук,**професор кафедри всесвітньої історії**Київського столичного університету імені Бориса Грінченка**(Київ, Україна) h.sahan@kubg.edu.ua*

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В ЯПОНІЇ ТА ЇЇ ПІДТРИМКА БІЖЕНЦІВ З УКРАЇНИ

У статті проаналізовано історію спілкування української громади Японії з біженцями, які почали масово покидати свою батьківщину після повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Зокрема, показано позицію та розкрито конкретні дії молодшої української діаспори Японії по відношенню до біженців. З цією метою насамперед розглянуто умови міграційної політики Японії, вказано на низку змін, які були прийняті в країні щодо українських біженців. Прослідковано основні моменти гуртування української громади Японії, які стали помітними наприкінці 90-х років ХХ ст., але були ще досить спорадичними і не системними. Зазначено, що перші інституції української громади стали оформлятися вже в ХХІ ст. Постановка такої дослідницької проблеми є новаторською для історичного дослідження. В українській та зарубіжній науці ще не досліджувалося питання становлення та діяльності української спільноти в Японії, а тим більше аспект підтримки діаспорянами біженців.

У ході дослідження було зроблено низку висновків. Зокрема, що діаспорна громада українців в Японії не залишилася осторонь низки проблем, з якими стикнулися українські біженці. Малочисельна, недавно згуртована громада українців Японії активно долучилася до підтримки і допомоги біженців з України, які після повномасштабного вторгнення Росії до України (24 лютого 2022 року) шукали притулку в країні Східної Азії. Насамперед це була інформаційна підтримка, а також надавали послуги перекладачів і гарантів (ті, хто несе повну фінансову відповідальність за біженця: від житла до їжі). Також діаспоряни почали збирати гуманітарну допомогу і відправляти її в Україну. Ця робота триває по сьогодні.

Попри всі старання діаспори, якби Японія суттєво не змінила свою міграційну політику, то, напевно, діаспорі було б надзвичайно важко організувати підтримку біженцям. Разом з тим, досвід спілкування з українцями Японії, допоміг сформувати поміж японського суспільства і політикуму позитивний імідж українців і відповідно змінити своє міграційне законодавство. Показово, що діаспора прагнула максимально використати всі можливості державної підтримки і японських благодійних фондів, аби допомогли українцям.

Ключові слова: громадська діяльність, гуманітарна допомога, діаспора, допомога діаспори, українські біженці, українсько-японські зв'язки, Українці Японії.

Mykola KULINICH,*orcid.org/0009-0007-8396-1462**Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary,**PhD in History,**Professor at the Department of International Relations**Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University**(Kyiv, Ukraine) m.kulinich@kubg.edu.ua***Galyna SAGAN,***orcid.org/0000-0001-8301-849X**DSc (History),**Professor at the Professor at the Department of World History**Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University**(Kyiv, Ukraine) h.sahan@kubg.edu.ua*

THE UKRAINIAN DIASPORA IN JAPAN AND ITS SUPPORT FOR REFUGEES FROM UKRAINE

The article analyzes the history of communication between the Ukrainian community in Japan and the refugees who began to leave their homeland en masse after the full-scale invasion of the Russian Federation into Ukraine. In particular, the position and specific actions of the young Ukrainian diaspora in Japan in relation to refugees are revealed. For this purpose, first of all, the conditions of Japan's migration policy are considered, a number of changes that have been

adopted in the country in relation to Ukrainian refugees were pointed out. The main moments of the unification of the Ukrainian community in Japan, which became noticeable in the late 90s of the twentieth century, are traced, but they were still quite sporadic and not systemic. It is noted that the first institutions of the Ukrainian community began to be formalized already in the 21st century. The formulation of such a research problem is innovative for historical research. Ukrainian and foreign science have not yet studied the issue of the formation and activities of the Ukrainian community in Japan, much less the aspect of support for refugees by the diaspora.

Several conclusions were made during the research. In particular, the diaspora community of Ukrainians in Japan did not remain aloof from a number of problems faced by Ukrainian refugees. The small, newly united community of Ukrainians in Japan has actively joined in supporting and assisting refugees from Ukraine who, after Russia's full-scale invasion of Ukraine (February 24, 2022), were seeking refuge in the East Asian country. First of all, it was informational support, and they also provided the services of translators and guarantors (those who bear full financial responsibility for a refugee: from housing to food). The diaspora also began to collect humanitarian aid and send it to Ukraine. This work continues to this day.

Despite all the efforts of the diaspora, if Japan did not significantly change its migration policy, it would probably be extremely difficult for the diaspora to organize support for refugees. At the same time, the experience of communicating with Ukrainians in Japan helped to form a positive image of Ukrainians among Japanese society and politicians and to change their migration legislation accordingly. Remarkable fact is that the diaspora tried to make maximum use of all the possibilities of state support and Japanese charity funds to help Ukrainians.

Key words: diaspora, diaspora help, humanitarian aid, public activities, Ukrainians in Japan, Ukrainian refugees, Ukrainian-Japanese relations.

Постановка проблеми. Українська діаспора в світі має столітню історію і наповнена низкою подій, які були спрямовані на досягнення головної мети світового українства – відродження та зміцнення української державності. Історія переселення українців на чужину має чотири головні хвилі еміграції. Перша припадає на кінець ХІХ ст. – початок Першої світової війни. У ті часи соціально-економічні труднощі змусили тисячі українців шукати кращої долі в чужих краях. Другий масовий відтік частини населення за межі своєї батьківщини припав на період між двома світовими війнами і був викликаний окрім соціально-економічних ще й політичними обставинами. Третя хвиля еміграції була спричинена Другою світовою війною та радянським режимом, від якого загинуло не менше українців, ніж на полях війни. На кінець ХХ ст. припадає четверта хвиля міграції, яка мала, передусім, соціально-економічний характер.

Нині не існує точної кількості українців, які формують діаспору. За даними різних джерел її обсяги становлять від 12-ти до 20-ти мільйонів осіб. Авторитетна міжнародна організація Світовий Конгрес Українців засвідчує, що діаспора об'єднує 20 млн українців у 133 країнах світу (50 років СКУ... 2017).

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 р. спричинило масове переселення українців до різних країн. Навіть сьогодні складно сказати, чи стануть вони частиною діаспори, чи повернуться в Україну, проте більшість з біженців почали активно спілкуватися зі вже сформованими українськими діаспорами в країнах, в які їх закинула доля. Власне ініціатива спілкування, точніше, підтримка біженців почала надходити від українських діаспорних громад. Своя

історія спілкування між діаспорою і біженцями з України склалася в найбагатшій країні Східної Азії – в Японії.

Аналіз досліджень. Постановка такої дослідницької проблеми є новаторською для історичного дослідження. В українській та зарубіжній науці ще не досліджувалося питання становлення та діяльності української спільноти в Японії, а тим більше аспект підтримки біженців представниками діаспори. Ми можемо говорити про поодинокі праці, які згадують питання, дотичні до нашої проблематики. Так, про наявність української спільноти в Японії у своєму дослідженні згадує В. Удовік (Удовік В., 2020, 850), яка вивчала культурну дипломатію як складову міжнародної комунікації. Загалом наше дослідження побудоване на джерелах, які розташовані на он-лайн ресурсах: офіційних сайтах і Facebook сторінках Посольства України в Японії (Українці в Японії... 2023; 3 16 по 19 серпня...2023), громадських організацій українців Японії (10 вересня Японсько-українська... 2022; 27 серпня посол... 2023; 10 липня 2023 року... 2023; Допомога евакуйованим з України 2023), багато інформації взято з інтерв'ю та матеріалів, які друкували такі авторитетні ЗМІ як «The Washington Post» (Японія за 4 місяці... 2022), «Укрінформ» (Українська громада в Японії... 2020; У Японії діаспора... 2023). Зібрані матеріали є достатньо репрезентативними і дозволяють прослідкувати становлення української спільноти в Японії та окреслити основні напрями підтримки біженців.

Мета статті полягає у тому, аби проаналізувати позицію та показати конкретні дії молодшої української діаспори Японії по відношенню до біженців, які опинилися в цій далекій країні Східної Азії після повномасштабного вторгнення Росії

в Україну. Для цього розглянуто умови міграційної політики Японії, вказано низку змін, які були прийняті в країні щодо українських біженців, прослідковано основні моменти гуртування української громади Японії, які стали помітними наприкінці 90-х років ХХ ст., але вони були ще досить спорадичними і не системними. Перші ж інституції української громади стали оформлятися вже в ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Насамперед варто зазначити, що держава Японія після повномасштабного вторгнення Росії в Україну суттєво змінила свою міграційну політику. Власне, до російської агресії проти України Японія мала імідж країни, не надто прихильної до біженців. Загалом, варто пригадати, що Японія ще у 1981 році підписала конвенцію ООН про біженців, за якою забороняється будь-яка дискримінація іноземців, які шукають захисту за межами своєї країни. Незважаючи на цей документ, японське міграційне законодавство навряд чи можна було до недавнього часу назвати лояльним. Щоб отримати статус біженця, іноземець мав надати письмовий доказ того, що в країні, звідки він прибув, йому загрожує небезпека та представити кількох свідків, які могли б це підтвердити. У середньому розгляд подання міг тривати більше чотирьох років. Увесь цей час людина фактично перебуває під охороною в центрі утримання. Однак війна в Україні змінила ставлення Японії до мігрантів (Хіора О., 2022).

Вже за пів року 2022-му країна прийняла вже майже в 20 разів більше біженців, ніж 2021 року. У 2022 році в Японії знайшли прихисток 1783 українців (Українські біженці – про життя у Японії..., 2022). Вже за тиждень після повномасштабного вторгнення рашистів прем'єр-міністр Японії офіційно оголосив про зміну міграційних правил. Країна прийняла не лише українців, у яких є родичі чи знайомі в Японії, а й усіх українських громадян, які шукали в Японії притулку через конфлікт (Японія за 4 місяці прийняла..., 2022).

На початку квітня міністр закордонних справ Йошімаса Хаясі особисто вилетів до Польщі, щоб вивезти звідти на урядовому літаку Boeing 777 українських біженців. Також уряд Японії виділив декілька місць для біженців на регулярному комерційному рейсі з Польщі (Хіора О., 2022).

«Державні установи були нехарактерно щедрими у наданні допомоги, підтримки психічного здоров'я, мовних курсів та житла, щоб допомогти українцям адаптуватися до нового життя. Це рідкісний і несподіваний крок, який може стати поворотним моментом для давніх обмежень

Японії для біженців», – пише «The Washington Post» (Японія за 4 місяці прийняла..., 2022).

До подій 24 лютого 2022 року Японія вважалася країною, яка прохолодно ставилася до біженців. Японія також належала до розвинених країн, які мали найнижчий показник отримання притулку. З 1982 року, коли Японія прийняла свої закони про біженців, 87 892 особи подали заявки на отримання статусу біженця. Згоду отримали лише близько 1% прохачів – 915 осіб.

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну різко змінило міграційну політику країни вранішнього сонця. Допомога українцям передбачала інформаційну підтримку, надання безкоштовного тимчасового житла та довгострокового державного житла з безкоштовними комунальними послугами, знижки на проїзд у громадському транспорті (Японія за 4 місяці прийняла..., 2022). Також, уряд надавав одноразову виплату українським біженцям в розмірі 1200 євро і щоденно протягом шести місяців виплачував 2400 єн (600 гривень) тим, хто не мав родичів в Японії. Окремо покривалися витрати на медицину, навчання дітей у школі, послуги перекладачів та уроки японської мови (Японські медіа та..., 2022). Наприкінці травня Міністерство праці Японії заявило, що компанії, які прийматимуть на роботу українців, можуть розраховувати на гранти до 600 тисяч єн. У Токіо та Осаці відкрилися консульські центри для українців (Хіора О., 2022).

Санкції щодо Росії Японія підтримала з перших днів повномасштабного вторгнення і, як зазначає видання «Bloomberg», зробила це «безпрецедентно швидко». Японський уряд заморозив активи фізичних і юридичних осіб Російської Федерації та позбавив її статусу найбільшого сприяння у торгівлі. Суспільство підтримало владу: за даними опитування, яке провела газета «Nikkei», майже половина японців схвалює санкції, інша половина виступає за їх посилення. Також, згідно з тим же опитуванням газети «Nikkei», понад 90% жителів країни вважають, що українців варто приймати, і лише 4% висловилися проти. На думку місцевих активістів, які виступають за лібералізацію міграційних законів, головною причиною високої лояльності жителів Японії до українських біженців є широке висвітлення російсько-української війни в медіа (Хіора О., 2022).

Така позиція японської держави до українців була викликана двома факторами. З одного боку, це занепокоєння від того, що вторгнення Росії може посилити зростаючу військову активність Китаю в азійському регіоні, а з іншого боку, значну роль відіграють суперечки між Японією та

Росією через Курильські острови, які були окуповані СРСР у 1945 році. Також варто відзначити, що громадяни Японії прихильно поставилися до українських біженців та їх потреб і тут, як зауважує Японська асоціація біженців, для японців багато значить «європейськість» українців (Японські медіа та..., 2022). А згодом проведені дослідження засвідчили, що більшість жителів Японії виступають за збільшення кількості українців, яким варто дозволити в'їжджати до країни (Українці в Японії. За що критикують..., 2022).

На формування портрета українця вплинула молода українська діаспора, яка почала формуватися в Японії на межі ХХ–ХХІ ст. і мала багато особливостей. Окрім того, що діаспора молода, вона ще й малочисельна порівняно з іншими українськими спільнотами в країнах світу, проте, активна та помітна в суспільстві. Зокрема, за офіційними даними Міграційної служби Японії в країні на грудень 2022 р. мешкало 4158 громадян України. Особи, які б набули статусу закордонного українця, в Японії відсутні. І тут відзначимо ще одну особливість української діаспори в Японії: більша половина українців залишаються громадянами України. Про те, що українці Японії живуть діаспорним життям, засвідчує наявність низки українських громадських об'єднань і мистецьких інституцій.

У процесі свого гуртування українська громада Японії пережила доволі складний період консолідації та створення власної організаційної структури. Багато в чому це було зумовлено неоднорідністю українських мігрантів, які приїхали до Японії. В основному це були представники академічного світу (студенти, аспіранти, стажери, науковці), а також «технічна інтелігенція» (фахівці в галузі банківської справи, інформаційних технологій, природознавчих наук, дослідники-сходознавці, митці).

Враховуючи традиційну інтенсивність і напруженість «основної роботи», для таких українців було доволі складно знаходити час і можливості для ведення активної громадської роботи, зокрема з організаційної розбудови української громади. Тому наприкінці 90-х років заходи українців в Японії здебільшого носили спорадичний характер, а організаційна активність була доволі обмеженою.

На цьому тлі помітною виглядала діяльність і об'єднавча робота священика Української православної місії св. Юди м. Токіо, заснованої у 2005 році, – отця Павла Королюка, американця українського походження. Запросити священика з України для постійного перебування та роботи в Японії було практично неможливо. Тому укра-

їнцям запропонували підготувати й висвятити свого представника для подальшої служби. Громада обрала Павла Королюка, який пройшов підготовку в Антіохійській православної архієпархії Сполучених Штатів Америки, а згодом був рукопокладений Патріархом Філаретом (Українська громада в Японії ініціювала..., 2020). Регулярні богослужіння стали відбуватися за підтримки англіканської церкви в Японії, яка відкрила для українців церкву Святого Альбана в центральному районі японської столиці Мінато-ку.

Влітку 2020 року отець Павло Королюк в інтерв'ю «Укрінформу» повідомив: «Ми з усіх сил намагаємося підтримувати українську громаду як духовно, за допомогою богослужіння та Святого Причастя, так і логістично, шляхом проведення відповідних заходів спільно з українською громадою. Останніми роками нам вдалося зібрати деякі кошти для підтримки захисників України». Також отець висловив своє занепокоєння щодо релігійних вподобань другого покоління українців, які народилися в Японії. Зокрема він зазначив, що в Японії дітей не долучають до релігійної складової українського національного спадку та культури. Така практика поширена насамперед у змішаних шлюбах. Та рішення про те, чи долучати, чи не долучати дітей до Церкви є особистим вибором батьків, – вважає отець Павло Королюк (Українська громада в Японії ініціювала..., 2020).

Бажання українців Японії консолідуватися і популяризувати національні цінності з часом дали свої результати. Так, у 2000 році було організаційно одну з перших українських громад Японії «Краяни», початки діяльності якої відстежуються з середини 90-х років минулого століття. У квітні 2021 року громадську організацію, у витоків якої стояло подружжя молодих українців Дмитра та Наталі Ковальових, зареєстрували як неприбуткову організацію в Токіо під назвою «Японсько-українська Асоціація дружби «Краяни» (скорочено НПО «Краяни») (НПО Краяни – українська громада у Японії. Статут). Найвищим керівним органом організації є загальні збори членів організації, а виконавчим органом – Рада директорів організації, яку очолює Президент організації.

Свою роботу «Краяни» насамперед спрямовують на розширення міжнародного співробітництва між Японією та Україною в галузях культури, мистецтва та освіти. З цієї метою «Краяни» співпрацюють з організаціями, що сприяють розвитку міжнародних культурних зв'язків та зміцненню партнерських стосунків між нашими країнами [Українці в Японії]. Ще до офіційної реєстрації «Краяни» почали проводити заходи

за участі широкої громадськості Японії, залучаючи до своєї роботи українців, що проживають у Японії, тим самим сприяючи їх згуртуванню. З 2013 року товариство регулярно організовує в Токіо паради у вишиванках, а з 2014 року щороку в жовтні-листопаді проводять фестиваль «День України» (НПО Крайни – українська громада у Японії. Події).

З 2009 р. при організації було засновано першу Українську недільну школу «Джерельце», в якій почали навчатися діти шкільного віку і дошкільнята. Заняття в школі ведуть двічі на місяць кваліфіковані викладачі за самостійно розробленою програмою. Класи формуються залежно від віку та рівня знання української мови. Для дошкільнят програмою передбачено такі предмети, як розвиток логічного мислення, письмо, основи математики, хореографія та співи (Українська школа «Джерельце»). Основна мета роботи школи: навчити дітей з українських та змішаних родин розмовляти українською мовою, ознайомити їх з дитячим фольклором та українською культурою для того, щоб у майбутньому вони підтримували та зберігали традиції свого народу.

У вересні 2019 р. у Токіо при асоціації «Партнери Японії-України» було відкрито українську школу дитячого розвитку «Хробачок». Серед широкого спектру навчальних програм українська недільна школа «Хробачок» обрала для себе програму лінгвістично-творчого розвитку дітей дошкільного (від 5-ти років) та шкільного віку, яка спрямована на збалансований інтелектуально-емоційний розвиток та інтеграцію учнів в глобальне суспільство. У дитячих групах запровадили систему індивідуально-групового навчання (Українська школа дитячого розвитку).

Відкриття школи «Хробачок» стало заслугою одеситки Ольги Суедо-Хольц, українки, яка вже понад 20 років живе в Японії. Наприкінці 1990-х років пані Ольга закінчила в Одесі коледж, в якому вивчала японську мову. Згодом перемогла в конкурсі японської мови, який був присвячений спорідненому Одесі місту Йокагама. Після конкурсу муніципалітет Йокагами запросив пані Ольгу до Японії. Тут вона вирішила вступити на навчання до місцевих університетів. Спершу пані Ольга закінчила університет (рівень бакалавра) в префектурі Нара, пізніше – магістратуру у Хіросімі. Як дипломований фахівець Ольга стала викладачкою японської мови й культури та залишилася працювати у Токіо (Як волонтерять українці Японії 2022).

Наразі у «Хробачку» навчається 16 дітей, а фінансують школу частково батьки вихованців,

частково – організація «Партнери Японії-України», де одеситка стала президенткою. Біженці з України, які почали прибувати до Японії з березня 2022 року, не знали мови, дітей не могли віддати до садочку, тому Ольга Суедо-Хольц запропонувала послуги школи «Хробачок» новоприбулим українцям.

З початком повномасштабного вторгнення японці та представники української діаспори почали масово виходити на вулиці та протестувати проти військової агресії РФ. Після стресу, отриманого 24 лютого 2022 року, пані Ольга швидко оговталася і взялася за координацію діяльності українців в Японії, спрямовану на допомогу Україні. «Ми, як організація, одразу зв'язались з посольством України в Японії і почали штовхати дипломатів – ми хочемо включитись в роботу, допомагайте нам. Повідомили їм, що починаємо збирати гуманітарну допомогу для відправлення в Україну», – розповідає Ольга (Як волонтерять українці Японії 2022).

За перші 2 місяці повномасштабної війни українці Японії зібрали дві тони гуманітарної допомоги, яку в кінці квітня 2022 року відправили в Україну: дорослий та дитячий одяг, спальні мішки на всі сезони, предмети гігієни, антисептики, медичні засоби першої допомоги, турнікети, сухе харчування та напівфабрикати, дитячі суміші та багато корму для тварин. 29 квітня величезний вантаж полетів літаком до України.

Коли у березні 2022 року до Японії почали прибувати перші евакуйовані українці, а це були переважно жінки з маленькими дітьми та немовлятками, представники діаспори поділили склад з гуманітарною допомогою на 2 частини. Одну частину вони готували для відправлення до України, іншу залишили для потреб біженців. На складі була їжа, одяг, дитяче харчування, навіть, меблі.

В Японії добре розвинена мережа благодійних фондів. Проте без знання японської мови важко зрозуміти, як цей механізм працює. Також Японія не є глобальною країною, далеко не всі розуміють англійську мову і зможуть щось підказати, навіть у Токіо. І в цьому випадку українська діаспора почала активно налагоджувати контакти українських біженців з місцевими благодійними фондами. Ольга Суедо-Хольц згадувала, що біженці з України найбільше потребували психологічної та моральної підтримки. Вони були надзвичайно втомлені фізично, перебували у стані психологічного вигорання, навіть з розхитаною нервовою системою. З ними треба було поводитися, як з мали дітьми (Як волонтерять українці Японії 2022).

Члени Японсько-української Асоціації неодноразово долучалися до справ гуманітарної допомоги Україні. Так, у червні 2023 року Японсько-українська Асоціація разом з пожежною частиною міста Окуісе придбали дві машини швидкої допомоги і відправили їх до міста Миколаїв (Наші красуні цього тижня., 2023). Поміж останніх акцій, до яких долучилися «Краяни», була проведена організаційна робота з прийняття двох поранених українських військових, які прибули до Японії для лікування. Зокрема, «Краяни» надавали підтримку в оформленні візи, транспортуванні військових з України до Японії, госпітальному лікуванню тощо (Двоє поранених військових прибули..., 2023).

Також варто зазначити, що на сторінці «Краян» оформлена рубрика «Допомога евакуйованим з України». Тут міститься посилання на різноманітні ресурси та корисні поради, які зможуть допомогти евакуйованим українцям. Матеріали постійно оновлюються, як тільки з'являються нові ресурси та сервіси (Двоє поранених військових прибули..., 2023).

У містах, де проживають українці з перших днів прибуття після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, стали проводитися різні заходи, які мали на меті підтримати біженців. Так, у місті Нагоя (префектура Аїті) українська громада згуртувалася навколо «Японсько-української культурної асоціації», яка була створена у лютому 2018 р. Метою своєї діяльності Асоціація зазначила проведення культурних, наукових та освітніх заходів як для японських, так і для українських громадян на території обох країн; вирішення проблем та задоволення інтересів громадян обох країн; активне сприяння зміцненню дружби та взаєморозуміння народів Японії та України (Про нас., 2023).

Один з найбільших заходів, які організувала діаспора Нагої, було проведення 31 липня 2022 року благодійного заходу «Пізнай Україну». Спонсорську підтримку надала Японсько-українська культурна асоціація. На відкритті заходу з вітальним словом виступили представники від Посольства України та Консульства США. Тут було організовано фотовиставку сучасної та традиційної України, виставку малюнків і фотографії українських дітей, творчі колективи виконували українські пісні та танці. Також на заході виступав японський колектив зі школи мистецтв «Моєнокай», який показав театралізовану українську казку. На окремих майданчиках розташувалися майстри, які проводили майстер-класи з вибійки та петриківського розпису. Окрім того, відбулася пряма відео трансля-

ція Нагоя-Запоріжжя, під час якої учасники заходу могли прослухати розповідь про Запоріжжя – місто зародження козацтва, виступ дітей з України. Вхід для дорослих на захід коштував 1000 єн., для студентів університетів – 500 є, дітям та українцям – безкоштовно. Усі кошти за вхідні квитки на благодійний захід повністю перерахували для дітей із Запоріжжя (У Японії діаспора проведе благодійний захід..., 2023).

10 липня 2023 р Японсько-українською культурною асоціацією на благодійні кошти японської компанії Lions Club Sendai International Association були закуплені та передані Житомирському військовому шпиталю медикаменти на суму 73791,10 грн (близько 283359 японських єн). Окрім ліків, представники асоціації особисто зустрілися з пораненими та подякували їм за захист України (10 липня 2023 року..., 2023).

З 16 по 19 серпня за підтримки Посольства України в Японії японсько-українська культурна асоціація влаштувала для евакуйованих українських дітей літній табір. Завдяки вдало складеній програмі діти мали можливість покращити своє фізичне і духовне здоров'я, а також усвідомити національну ідентичність (10 вересня Японсько-українська..., 2022).

Досить часто до заходів, які проводили представники діаспори долучалися і були співорганізаторами представники українського Посольства. Так, 27 серпня представники посольства відвідали свято української культури «Український день» в місті Нагоя, організований Українсько-японською культурною асоціацією за сприяння мерії міста. Посол України зустрівся з мером Такаші Кавамура і подякував за надану підтримку українським евакуйованим громадянам, а також виступив з промовою перед громадою (27 серпня посол..., 2023).

10 вересня 2023 року Японсько-українська культурна асоціація прийняла участь у ярмарку – заході з продажу українських сувенірів та виробів, виготовлених тимчасово евакуйованими українцями. Кошти, отримані від продажу товарів перерахували в Україну на благодійні фонди (10 вересня Японсько-українська..., 2022).

Цікавими є враження українців, яким дала прихисток Японія. Своім досвідом про перебування в Японії поділився студент з Києва Данило, який зараз живе і вчиться у Фукуоці. З-поміж іншого Данило пише: «До Японії я потрапив за запрошенням університету міста Фукуока наприкінці березня. У мене білий військовий квиток, тому мені запропонували евакуюватися з України та безкоштовно жити й навчатися в одному з япон-

ських університетів для іноземців. З візою проблем не було, її відкрили за дві доби. Щоправда, це туристична віза. Студентську візу треба було б чекати близько місяця. Квитки на літак довелося купувати самостійно, вони обійшлися мені у \$1,3 тисячі. До Токіо добирався з двома пересадками, через Польщу та Німеччину. Уже в Японії мені почали оформлювати студентську візу, щоб на її підставі надати статус резидента. Паперами займався університет. Я живу у гуртожитку, умови пристойні: в мене є власна кімната, ванна, туалет. Кімната і харчування в ідальні коштують 40 тисяч єн (приблизно \$320) на місяць, їх оплачує ВНЗ. Університет може анулювати мій статус студента, якщо я порушу місцеве законодавство. Це нормальна практика тут, навчальні заклади цінують свою репутацію і стежать за тим, щоб студенти її не псували. У гуртожитках та на території університету не можна вживати алкоголь. Студентів можуть виключити за підрібіток у кабаре чи стрип-клубі, а також за роботу в казино. Однак, попри деякі невеликі інциденти, українців, які навчаються у моєму університеті, не відраховували» (Хіора О., 2022).

Загалом, відповідно до японської міграційної політики, щоб оселитися в Японії в статусі біженця, бажано мати когось, хто готовий за вас поручитися, тобто потрібно мати так званого гаранта. У цьому випадку шанси здобути захист будуть майже 100%. Гарантом може бути родич, який постійно проживає в Японії, друг чи партнер, а ще – благодійна організація або мовна школа. Вони й несуть повну фінансову відповідальність за людину: від житла до їжі. Втім, чимало з цих функцій взяла на себе держава.

Харків'янка Олена Земляченко (29 років) приїхала до Японії, не маючи гаранта. Спочатку її безкоштовно поселили до готелю, забезпечили безкоштовним харчуванням, а згодом надали квартиру. Помешкання для українських біженців шукають відповідні державні служби. Потім видають гроші для його облаштування. Оренду квартири чи будинку оплачує префектура переважно на термін від шести місяців до року. На той же термін покривають і вартість комунальних послуг. Також українців забезпечили телефонами та японськими сім-картками, що є надзвичайно важливим, бо в Японії, аби отримати сім-картку треба мати рахунок у банку, а його відкривають після пів року перебування у країні. Тобто мінімум шість місяців ти без місцевого зв'язку. Українцям у день прильоту видали нові телефони із «сімками» та проплаченими дзвінками та інтернетом на рік.

30-річна Аліна Шелякіна родом із Луганська, останні 13 років навчалася і працювала у Києві. Коли почалася повномасштабна війна, жінка була у відпустці в Таїланді. Звідти вирішила полетіти до Японії. Пані Аліна зазначає, що той, хто має гаранта, отримує допомогу від «Ніппон Фондейшен» 1 000 000 єн (приблизно 255 тисяч гривень, офіційний курс: 1 грн = 3,91 єни) на рік. Її виплачують кожні три місяці чотирма сумами. «Крім того, можна розраховувати на одноразову виплату від муніципалітету, – зазначає біженка. Суми різні: від 30 до 100 тисяч єн. Місто Адачі, де я оселилася, видало якраз максимальну допомогу. Хоча знаю випадки, коли деякі міста взагалі нічого не виплачують» (Українські біженці – про життя у Японії..., 2022).

«Якщо біженець прибув без гаранта, держава надає гроші на денні витрати, – додає Олена Земляченко. – Упродовж пів року після приїзду видають допомогу в розмірі 2400 єн на день на людину і на другого члена тієї ж сім'ї – 1600 єн, тобто 4 тисячі на двох».

«В кожній префектурі є центри зайнятості. Вони можуть допомогти із пошуком роботи (для працевлаштування треба мати картку резидента), хоча швидше знайти вакансії самотужки. Можна влаштуватися навіть без доброго володіння японською мовою й отримувати платню за ту саму роботу на тому ж рівні, що і японці» – зазначає пані Олена (Українські біженці – про життя у Японії..., 2022).

Висновки. Отже, діаспорна громада українців в Японії не залишилася осторонь низки проблем, з якими стикнулися українські біженці. Загалом, дослідження дозволяє зробити певні висновки.

Малочисельна та недавно згуртована громада українців Японії активно долучилася до підтримки і допомоги біженців з України, які після повномасштабного вторгнення Росії до України (24 лютого 2022 року) шукали прихистку в країні Східної Азії. Насамперед, це була інформаційна підтримка, а також надавались послуги перекладачів і гарантів (ті, хто несе повну фінансову відповідальність за біженця: від житла до їжі). Також представники діаспори почали збирати гуманітарну допомогу і відправляти її в Україну. Ця робота триває й до сьогодні.

Попри всі старання діаспори, якби Японія суттєво не змінила своєї міграційної політики то, напевно, було б надзвичайно важко організувати підтримку біженців. Разом з тим, досвід спілкування з українцями Японії допоміг сформувати поміж японського суспільства і політикуму позитивний імідж українців і, відповідно, змінити своє міграційне законодавство. Показово, що діаспора прагнула максимально використати всі можли-

вості державної підтримки і японських благодійних фондів, аби допомогли українцям.

Висловлюємо щирю вдячність Японії і українській діаспорі за те, що підтримали і надалі

допомагають нашим біженцям, присилають тони гуманітарної допомоги в Україну. Це допоможе нам пережити складні часи російської агресії і наблизити нашу Перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 10 вересня Японсько-українська... Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA : веб-сайт. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02h3aHgdtuLHmtDCn3AWVdoHCNPzSY4ugjDko9dr8Nu5WpsP4QDvQ5QAAccssiXD1ql&id=100068197640398 (дата звернення: 02.09.2023).
2. 10 липня 2023 року... Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA : веб-сайт. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02vwKv1vL6quSVmaW5H5CuMGPxKxKk6p5QY6vGjZzKZeyP4npKvBrFJB2MxJd5H4Ty1&id=100068197640398 (дата звернення: 12.08.2023).
3. 27 серпня посол... Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA : веб-сайт. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02c1119gxEtDT1rqSBjAWYdaHjg3bhGcGHea9nVRhMjdCgKAnXoqvr9QWRjoicuAl&id=100079751342466 (дата звернення: 02.09.2023).
4. 50 років СКУ: українці світу закликали побороти імперського агресора та відзискати свою територію. Web archive: веб-сайт. URL: <https://web.archive.org/web/20170827125748/https://uazmi.org/news/post/ba3ustePP9Dr8jVCZ074LK> (дата звернення: 09.08.2023).
5. Двоє поранених військових прибули до Японії для лікування : веб-сайт. URL: <https://www.kraiany.org/uk/news/2023-06-09-rehabilitation.html> (дата звернення: 09.08.2023).
6. Допомога евакуйованим з України. Kraiany: веб-сайт. URL: https://www.kraiany.org/uk/evacuee_menu.html (дата звернення: 09.08.2023).
7. 3 16 по 19 серпня. Посольство України в Японії : веб-сайт. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0oPqDyFm7EABG61BcMrUKr9nATfCregjsdGRMEHmzLLhYHNZK4dqabL77z2gDakQrfl&id=100068197640398 (дата звернення: 09.08.2023).
8. Наші красуні цього тижня приступають до виконання своїх обов'язків. Kraiany : веб-сайт. URL: <https://www.kraiany.org/uk/news/2023-06-08-ambulance.html> (дата звернення: 09.08.2023).
9. НПО Крайни - українська громада у Японії. Події. Kraiany : веб-сайт. URL: <https://www.kraiany.org/uk/bylaw.html> (дата звернення: 02.09.2023).
10. НПО Крайни - українська громада у Японії. Статут асоціації японсько-української дружби «Крайни» : веб-сайт. URL: <https://www.kraiany.org/uk/bylaw.html> (дата звернення: 02.09.2023).
11. Про нас. Українсько-японська асоціація : веб-сайт. URL: <https://jp-ua.org/about-us/> (дата звернення: 02.09.2023).
12. У Японії діаспора проведе благодійний захід «Пізнай Україну». Ukrinform : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3534563-u-aponii-diaspora-provede-blagodijnij-zahid-piznaj-ukrainu.html> (дата звернення: 02.09.2023).
13. Удовік В. Культурна дипломатія як «комунікаційний міст» між Україною та Японією. Україна дипломатична. Вип. XXI. 2020. С. 834-855.
14. Українська громада в Японії ініціювала створення церкви і підтримує її сьогодні. Укрінформ : веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3060485-ukrainska-gromada-v-aponii-iniciuvava-stvorennja-cerkvi-i-pidtrimue-ii-sogodni-svasennik.html> (дата звернення: 01.08.2023).
15. Українська школа «Джерельце». Dzherelce : веб-сайт. URL: <http://dzherelce.github.io/> (дата звернення: 09.08.2023).
16. Українська школа дитячого розвитку «Хробачок». Khrobachok : веб-сайт. URL: <https://khrobachok.org/> (дата звернення: 09.08.2023).
17. Українські біженці – про життя у Японії: «І житло надали, і медичну страховку, і гроші» Expre : веб-сайт. URL: <https://expres.online/lyudi-i-problemi/ukrainski-bizhentsi-pro-zhittya-u-yaponii-i-zhitlo-nadali-i-medichnu-strakhovku-i-groshi> (дата звернення: 12.08.2023).
18. Українці в Японії. Japan.mfa.gov : веб-сайт. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/268-ukrajinci-u-japoniji> (дата звернення: 09.08.2023).
19. Українці в Японії. За що критикують японський уряд? Evacuation.city : веб-сайт. URL: <https://evacuation.city/articles/215858/ukrainski-pereselenci-v-yaponii-za-scho-kritikuuyut-yaponskij-uryad-> (дата звернення: 09.08.2023).
20. Хіора О. (2022). Місце під сонцем, що сходить: Як Японія приймає українських біженців. Birdinflight : веб-сайт. URL: <https://birdinflight.com/svit/20220608-sontse-shho-shodit.html> (дата звернення: 01.08.2023).
21. Як волонтерять українці Японії. Evacuation.city : веб-сайт. URL: <https://evacuation.city/articles/237842/mi-vidpravili-dvi-tonni-gumanitarnoi-dopomogi-v-ukrainu-yak-volonteryat-ukrainci-yaponii> (дата звернення: 09.08.2023).
22. Японія за 4 місяці прийняла біженців з України більше, ніж з усіх інших країн за 30 років. The Washington Post : веб-сайт. URL: <https://espreso.tv/yaponiya-za-4-misyatsi-priynjala-bizhentsiv-z-ukraini-bilshe-nizh-z-usikh-inshikh-krain-za-30-rokiv-the-washington-post> (дата звернення: 02.09.2023).
23. Японські медіа та аналітики відзначають безпрецедентну підтримку. Hmarochos.kiev : веб-сайт. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/04/13/600-gryven-na-den-zhytlo-i-roboty-yaponiya-dyvuye-oglyadachiv-gostynnistyu-do-ukrayinskyh-bizhencziv/> (дата звернення: 12.08.2023).

REFERENCES

1. 10 veresnia Yaponsko-ukrainska... (2022). [September 10 Japanese-Ukrainian] Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02h3aHgdtuLHmtDCn3AWVdoHCNPzSY4ugjDko9dr8Nu5WpsP4QDvQ5QAACccsiXD1q1&id=100068197640398 (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
2. 10 lypnia 2023 roku... (2023) [July 10, 2023] Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02vWkv1vL6quSVmaW5H5CuMGPxKxKk6p5QY6vGjZzKZeyP4npKvBrFJB2MxJd5H4Tyl&id=100068197640398 (accessed date: 12.08.2023). [in Ukrainian].
3. 27 serpnia posol... (2023) [On August 27, the ambassador] Japanese Ukrainian Culture Association NPO JUCA. URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid02c1119gxgETDT1rqSBjAWYdaHjg3bhGcgGHea9nVRhMjdCgKAnXoqvr9QWRjoicuAl&id=100079751342466 (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
4. 50 rokiv SKU: ukrainsi svitu zaklykaly poboroty imperskoho ahresora ta vidzyskaly svoiu terytoriiu. (2022) [50 years of the SCU: Ukrainians of the world called to defeat the imperial aggressor and reclaim their territory] Web archive. URL: <https://web.archive.org/web/20170827125748/https://uazmi.org/news/post/ba3ustePP9Dr8jVCZ074LK> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
5. Dvoie poranenykh viiskovykh prybuly do Yaponii dlia likuvannia. (2022) [Two injured adults arrived in Japan for treatment] URL: <https://www.kraiany.org/uk/news/2023-06-09-rehabilitation.html> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
6. Dopomoha evakuiovanyh z Ukrainy. (2022) [Assistance to evacuees from Ukraine] Kraiany. URL: https://www.kraiany.org/uk/evacuee_menu.html (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
7. Z 16 po 19 serpnia. Posolstvo Ukrainy v Yaponii. (2023) [From August 16 to 19. Embassy of Ukraine in Japan] URL: https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid00PqDyFm7EABG61BcMpUKr9nATfCregisdGRMEHmzLLhYHZK4dqbl77z2gDakQrfl&id=100068197640398 (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
8. Nashi krasuni tosho tyzhnia prystupaiut do vykonannia svoikh oboviazkiv. (2023) [This week, our beauties will begin to perform their duties] Kraiany. URL: <https://www.kraiany.org/uk/news/2023-06-08-ambulance.html> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
9. NPO Kraiany - ukrainska hromada u Yaponii. Podii. (2022) [NPO Krayany is a Ukrainian community in Japan. Events] Kraiany. URL: <https://www.kraiany.org/uk/bylaw.html> (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
10. NPO Kraiany - ukrainska hromada u Yaponii. Statut asotsiatsii yaponsko-ukrainskoi druzhby. (2022) [NPO Krayany is a Ukrainian community in Japan. Statute of the Japanese-Ukrainian Friendship Association] «Kraiany». URL: <https://www.kraiany.org/uk/bylaw.html> (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
11. Pro nas. (2023) [About us] Ukrainsko-yaponska asotsiatsiia. URL: <https://jp-ua.org/about-us/> (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
12. U Yaponii diaspora provede blahodiinyi zakhid «Piznai Ukrainu». (2023) [In Japan, the diaspora will hold a charity event “Know Ukraine”] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3534563-u-aponii-diaspora-provede-blagodijnij-zahid-piznaj-ukrainu.html> (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
13. Udovik V. (2020) Kulturna dyplomatiia yak «komunikatsiinyi mist» mizh Ukrainoiu ta Yaponiieiu. [Cultural diplomacy as a “communication bridge” between Ukraine and Japan] Ukraina dyplomatychna. Vyp. XXI. 834-855. [in Ukrainian].
14. Ukrainska hromada v Yaponii initsiuvala stvorennia tserkvy i pidtrymuie yii sohodni. (2023) [The Ukrainian community in Japan initiated the creation of the church and supports it today] Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3060485-ukrainska-gromada-v-aponii-iniciuvala-stvorennia-cerkvi-i-pidtrimue-ii-sogodni-svasennik.html> (accessed date: 01.08.2023). [in Ukrainian].
15. Ukrainska shkola «Dzhereltse». (2020) [Ukrainian school “Zhereltse”.] Dzherelce. URL: <http://dzherelce.github.io/> (data zvernennia: 09.08.2023). [in Ukrainian].
16. Ukrainska shkola dytiachoho rozvytku «Khrobachok». (2020) [Ukrainian school of children’s development “Hrobachok”] Khrobachok. URL: <https://khrobachok.org/> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
17. Ukrainski bizhentsi – pro zhyttia u Yaponii: «I zhytlo nadaly, i medychnu strakhovku, i hroshi» (2023) [Ukrainian refugee - about life in Japan: “They provided housing, medical insurance, and money”] Expre. URL: <https://expres.online/lyudi-i-problemi/ukrainski-bizhentsi-pro-zhittya-u-yaponii-i-zhitlo-nadali-i-medichnu-strakhovku-i-groshi> (accessed date: 12.08.2023). [in Ukrainian].
18. Ukrainsi v Yaponii. (2023) [Ukrainians in Japan] Japan.mfa.gov. URL: <https://japan.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/268-ukrajinci-u-japoniji> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
19. Ukrainsi v Yaponii. Za shcho krytykuiut yaponskyi uriad? (2023) [Ukrainians in Japan. Why criticize the Japanese government?] Evacuation.city. URL: <https://evacuation.city/articles/215858/ukrainski-pereselenci-v-yaponii-za-scho-krytykuyut-yaponskij-uryad-> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
20. Khiora O. (2022). Mistse pid sontsem, shcho skhodyt: Yak Yaponiia pryimaie ukrainskykh bizhentsiv. [A place under the rising sun: How Japan accepts Ukrainian refugees] Birdinflight. URL: <https://birdinflight.com/svit/20220608-sontse-shho-shodit.html> (accessed date: 01.08.2023). [in Ukrainian].
21. Iak volonteriat ukrainsi Yaponii. (2023) [How Ukrainians volunteer in Japan] Evacuation.city. URL: <https://evacuation.city/articles/237842/mi-vidpravili-dvi-tonni-gumanitarnoi-dopomogi-v-ukrainu-yak-volonteryat-ukrainci-yaponii> (accessed date: 09.08.2023). [in Ukrainian].
22. Iaponiia za 4 misiatsi pryiniala bizhentsiv z Ukrainy bilshe, nizh z usikh inshykh krain za 30 rokiv. (2023) [Japan accepted more refugees from Ukraine in the last month than from all other countries in 30 years.] The Washington Post. URL: <https://espreso.tv/yaponiya-za-4-misyatsi-priynala-bizhentsiv-z-ukraini-bilshe-nizh-z-usikh-inshikh-krain-za-30-rokiv-the-washington-post> (accessed date: 02.09.2023). [in Ukrainian].
23. Iaponski media ta analytyky vidznachaiut bezpretsedentnu pidtrymku. (2023) [Japanese media and analysts noted unprecedented support] Hmarochos.kiev. URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2022/04/13/600-gryven-na-den-zhytlo-i-roboty-yaponiya-dyvuye-oglyadachiv-gostynnistyu-do-ukrayinskykh-bizhenciv/> (accessed date: 01.09.2023). [in Ukrainian].